Zbirka odločb sodne prakse

SKLEPNI PREDLOGI GENERALNEGA PRAVOBRANILCA
HENRIKA SAUGMANDSGAARDA ØEJA,
predstavljeni 30. aprila 2019 [1]

Združeni zadevi C-708/17 in C-725/17

„EVN Bulgaria Toplofikatsia“ EAD
proti
Nikolini Stefanovi Dimitrovi

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija))

in

„Toplofikatsia Sofia“ EAD
proti
Mitku Simeonovu Dimitrovu,
ob udeležbi
„Termokomplekt“ OOD

(Predlog za sprejetje predhodne odločbe, ki ga je vložilo Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija))

„Predhodno odločanje – Daljinsko ogrevanje – Zgradbe v etažni lastnini, oskrbovane iz omrežja za daljinsko ogrevanje – Varstvo potrošnikov – Direktiva 2011/83/EU – Člen 27 – Nenaročena dobava – Nacionalna ureditev, ki določa, da morajo etažni lastniki prispevati k plačilu stroškov ogrevanja, čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo – Energetska učinkovitost – Direktiva 2006/32/ES – Člen 13(2) – Direktiva 2012/27/EU – Člen 10(1) – Obračunavanje energije na podlagi dejanske porabe – Nacionalna ureditev, ki določa, da se del stroškov ogrevanja razdeli na etažne lastnike glede na ogrevano prostornino njihovih stanovanj“

1 Jezik izvirnika: francoščina.

I. Uvod

1. Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija) in Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) sta s predlogoma za sprejetje predhodne odločbe Sodišču postavila več vprašanj, ki se v bistvu nanašajo na združljivost bolgarske ureditve na področju oskrbe s toplotno energijo z Direktivo 2011/83/EU[2] o pravicah potrošnikov ter Direktivo 2006/32/ES[3] o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah in Direktivo 2012/27/EU[4] o energetski učinkovitosti.

2. Ta predloga sta bila vložena v okviru sporov med družbo EVN Bulgaria Toplofikatsia EAD (v nadaljevanju: EVN) in Nikolino Stefanovo Dimitrovo oziroma med družbo Toplofikatsia Sofia EAD in Mitkom Simeonovom Dimitrovom v zvezi z zavrnitvijo teh posameznikov, da plačata račune za ogrevanje. Ta posameznika ugovarjata zadevnim računom, pri čemer trdita, da sta njuni nepremičnini sicer oskrbovani iz omrežja za daljinsko ogrevanje, vendar nista soglašala s tem, da prejemata daljinsko ogrevanje, in ga v svojih stanovanjih ne uporabljata.

3. Številna vprašanja, ki sta jih postavili predložitveni sodišči, se nanašajo predvsem na dve problematiki. Na eni strani se ti sodišči sprašujeta, ali bolgarska ureditev, ki določa, da morajo etažni lastniki zgradb v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, prispevati k plačilu stroškov ogrevanja, čeprav ga – tako kot N. Dimitrova in M. Dimitrov – v svojem stanovanju ne uporabljajo, s tem posameznikom v takem položaju nalaga, da sprejmejo nenaročeno dobavo daljinskega ogrevanja, kar je v nasprotju s členom 27 Direktive 2011/83.

4. Na drugi strani se Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) sprašuje, ali je zadevna ureditev s tem, da določa, da si del teh stroškov delijo etažni lastniki glede na ogrevano prostornino svojih stanovanj, združljiva z določbami direktiv 2006/32 in 2012/27, ki države članice zavezujejo, da morajo v določenih okoliščinah zagotoviti, da je obračun energije za končne odjemalce pripravljen „na podlagi dejanske porabe“.

5. V teh sklepnih predlogih bom pojasnil razloge, zakaj po mojem mnenju direktive 2011/83, 2006/32 in 2012/27 ne nasprotujejo taki nacionalni ureditvi.

II. Pravni okvir

A. Pravo Unije

1. Potrošniško pravo

6. Člen 3 Direktive 2011/83, naslovljen „Področje uporabe“, določa:

„1. Ta direktiva se uporablja za kakršno koli pogodbo, sklenjeno med trgovcem in potrošnikom, pod pogoji in v obsegu, določenimi v njenih določbah. Uporablja se tudi za pogodbe za dobavo vode, plina, električne energije ali daljinskega ogrevanja, vključno s strani javnih ponudnikov, kadar ta dobava poteka na pogodbeni podlagi.

[…]

2 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta (UL 2011, L 304, str. 64).

3 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS (UL 2006, L 114, str. 64).

4 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES (UL 2012, L 315, str. 1).

5. Ta direktiva ne vpliva na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, obličnosti ali učinku pogodbe, v kolikor vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni s to direktivo.

[…]“

7. Člen 27 navedene direktive, naslovljen „Nenaročeno blago ali storitve“, določa:

„Potrošnik je oproščen obveznosti zagotoviti kakršno koli plačilo v primeru nenaročene dobave blaga, vode, plina, električne energije, daljinskega ogrevanja ali digitalne vsebine ali nenaročene izvedbe storitev, prepovedane v skladu s členom 5(5) in točko 29 Priloge I k Direktivi 2005/29/ES.[5] Če se v takšnih primerih potrošnik na takšno nenaročeno dobavo blaga ali nenaročeno izvedbo storitev ne odzove, to ne pomeni, da je vanjo privolil.“

8. V Prilogi I k Direktivi 2005/29, naslovljeni „Poslovne prakse, ki veljajo v vseh okoliščinah za nepoštene“, je v točki 29 navedena praksa, da se „[zahteva] takojšnje ali odloženo plačilo za izdelke ali vračilo ali hrambo izdelkov, ki jih je dobavil trgovec, vendar jih potrošnik ni naročil […] (nenaročeno blago ali storitve)“.

2. Direktive o energetski učinkovitosti

9. Direktiva 2006/32 je bila z učinkom od 5. junija 2014 nadomeščena z Direktivo 2012/27.[6] Kljub temu se glede na obdobja dejanskega stanja iz sporov o glavni stvari ti dve direktivi uporabljata zanj.

10. Člen 13 Direktive 2006/32, naslovljen „Merjenje in informativni obračun porabe energije“, je določal:

„1. Države članice zagotovijo, v mejah tehnične izvedljivosti, finančne sprejemljivosti in sorazmerno z morebitnimi prihranki energije, da imajo končni odjemalci električne energije, zemeljskega plina, daljinskega ogrevanja in/ali hlajenja in tople sanitarne vode na voljo individualne števce po konkurenčnih cenah, ki natančno prikazujejo dejansko količino porabljene energije končnega odjemalca in podajo dejanski čas njene porabe.

Ko se obstoječi števec zamenja, je treba vedno zagotoviti individualni števec po konkurenčni ceni, razen če je to tehnično neizvedljivo ali cenovno neučinkovito glede na ocenjene možne dolgoročne prihranke. Individualne števce po konkurenčni ceni je treba vedno zagotoviti, ko se naredi novo napeljavo na novi stavbi ali pri večji obnovi stavbe, kakor je določeno v Direktivi 2002/91/ES.[7]

2. Države članice zagotovijo, da obračunavanje, ki ga opravijo distributerji energije, sistemski operaterji distribucijskega omrežja in podjetja za maloprodajo energije, po potrebi, temelji na dejanski porabe energije in je v jasni in razumljivi obliki. […]

[…]“

5 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. maja 2005 o nepoštenih poslovnih praksah podjetij v razmerju do potrošnikov na notranjem trgu in o spremembi Direktive Sveta 84/450/EGS, direktiv Evropskega parlamenta in Sveta 97/7/ES, 98/27/ES in 2002/65/ES ter Uredbe (ES) št. 2006/2004 Evropskega parlamenta in Sveta (Direktiva o nepoštenih poslovnih praksah) (UL 2005, L 149, str. 22).

6 Razen izjem, ki niso upoštevne v teh zadevah. Glej člen 27(1) in člen 28(1) Direktive 2012/27.

7 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 16. decembra 2002 o energetski učinkovitosti stavb (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 12, zvezek 2, str. 168).

11. V členu 9 Direktive 2012/27, naslovljenem „Meritve“, so v odstavku 1 povzete določbe člena 13(1) Direktive 2006/32. Odstavek 3 navedenega člena 9 določa:

„Če se stavba pri ogrevanju in hlajenju ali pri dobavi tople vode oskrbuje iz omrežja za daljinsko ogrevanje ali iz centralnega vira, ki oskrbuje več stavb, se toplotni števec ali števec za toplo vodo namesti na toplotni izmenjevalnik ali na mesto oddaje.

V večstanovanjskih in večnamenskih stavbah, ki imajo centralni vir ogrevanja/hlajenja ali so oskrbovane iz omrežja za daljinsko ogrevanje ali iz centralnega vira, ki oskrbuje več stavb, se do 31. decembra 2016 za merjenje porabe toplote ali hlajenja ali tople vode v vsaki posamezni enoti, če je to tehnično izvedljivo in stroškovno učinkovito, namestijo tudi individualni števci porabe. Če uporaba individualnih števcev pri merjenju ogrevanja ni tehnično izvedljiva ali stroškovno učinkovita, se uporabijo individualni delilniki stroškov ogrevanja za merjenje porabe toplote na posameznem radiatorju, razen če zadevna država članica izkaže, da namestitev tovrstnih delilnikov stroškov ogrevanja ne bi bila stroškovno učinkovita. V teh primerih se lahko razmisli o alternativnih stroškovno učinkovitih načinih merjenja porabe toplote.

Kadar se večstanovanjske stavbe oskrbujejo z daljinskim ogrevanjem ali hlajenjem ali kadar v njih prevladujejo lastni skupni sistemi ogrevanja ali hlajenja, lahko države članice za zagotovitev preglednosti in točnosti obračunavanja individualne porabe uvedejo pregledna pravila o delitvi stroškov porabe toplote ali tople vode v takšnih stavbah. Takšna pravila po potrebi vključujejo smernice o načinu delitve stroškov toplote in/ali tople vode, ki se uporablja za:

(a) toplo vodo za potrebe gospodinjstva;

(b) toploto, ki se oddaja iz napeljave v stavbi in za ogrevanje skupnih prostorov, kadar so stopnišča in hodniki opremljeni z radiatorji;

(c) za ogrevanje stanovanj.“

12. Člen 10 Direktive 2012/27, naslovljen „Informacije o obračunu“, v odstavku 1 določa:

„Če končni odjemalci nimajo inteligentnih števcev iz direktiv 2009/72/ES[8] in 2009/73/ES,[9] države članice do 31. decembra 2014 zagotovijo, da so informacije o obračunu za vse sektorje, zajete v tej direktivi, vključno z distributerji energije, operaterji distribucijskih sistemov in podjetji za maloprodajo energije, točne ter da temeljijo na dejanski porabi v skladu s točko 1.1 Priloge VII, če je to tehnično izvedljivo in ekonomsko upravičeno.

[…]“

13. Točka 1.1 Priloge VII k Direktivi 2012/27, naslovljena „Obračunavanje na podlagi dejanske porabe“, določa:

„Da bi lahko končni odjemalci uravnavali svojo porabo energije, bi se obračunavanje na podlagi dejanske porabe moralo izvesti vsaj enkrat na leto […].“

8 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z električno energijo in o razveljavitvi Direktive 2003/54/ES (UL 2009, L 211, str. 55).

9 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 13. julija 2009 o skupnih pravilih notranjega trga z zemeljskim plinom in o razveljavitvi Direktive 2003/55/ES (UL 2009, L 211, str. 94).

B. Bolgarsko pravo

14. Člen 133(2) zakon za energetikata (energetski zakon)[10] določa, da „se priključitev naprav odjemalcev v zgradbi v etažni lastnini izvede ob pisnem soglasju lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini“.

15. Člen 142(2) navedenega zakona določa, da „je toplotna energija, namenjena ogrevanju zgradbe v etažni lastnini, razdeljena na toploto, ki jo oddaja napeljava, toplotno energijo, namenjeno ogrevanju skupnih prostorov, in toplotno energijo, namenjeno ogrevanju posameznih nepremičnin“.

16. Člen 149a(1) navedenega zakona določa, da „lahko odjemalci toplotne energije v zgradbi v etažnem lastništvu kupijo toplotno energijo od izbranega dobavitelja ob pisnem soglasju etažnih lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastništva zgradbe v etažni lastnini“.

17. Člen 149b istega zakona določa vsebino pisne pogodbe v primeru, v katerem dobavitelj proda toplotno energijo odjemalcem, ki prebivajo v zgradbi v etažni lastnini.

18. Člen 153(1), (2) in (6) energetskega zakona določa:

„1. Vsi lastniki in imetniki stvarne pravice do uporabe nepremičnine v zgradbi v etažni lastnini, ki je priključena na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del, so odjemalci toplotne energije in morajo namestiti naprave za razdelitev porabe toplotne energije iz člena 140(1)(2) na ogrevala, ki so v njihovi nepremičnini, ter plačati stroške v zvezi s porabo toplotne energije pod pogoji in na način, ki so določeni v zadevni uredbi iz člena 36(3).

2. Če lastniki, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastnine zgradbe v etažni lastnini in ki so priključeni na razdelilno postajo naročnika ali njen samostojni del, ne želijo biti odjemalci toplotne energije, namenjene ogrevanju ali topli vodi, morajo o tem pisno obvestiti podjetje za prenos toplotne energije in zahtevati, da se prekine oskrba te razdelilne postaje naročnika ali njenega avtonomnega dela s toplotno energijo, namenjeno ogrevanju ali topli vodi.

[…]

6. Odjemalci, ki prebivajo v zgradbi v etažni lastnini in prekinejo oskrbo grelnikov v njihovi nepremičnini s toplotno energijo, ostanejo odjemalci toplotne energije, kar zadeva toploto, ki jo oddajajo napeljava in grelniki v skupnih prostorih zgradbe.“

19. Naredba za toplosnabdyavaneto (uredba o daljinskem ogrevanju) št. 16-334 z dne 6. aprila 2007 določa podrobna pravila in tehnične pogoje v zvezi z daljinskim ogrevanjem, operativnim upravljanjem sistema ogrevanja, priključitvijo proizvajalcev in odjemalcev na omrežje za daljinsko ogrevanje, distribucijo, začasno prekinitvijo in trajno prekinitvijo priključitve na sistem daljinskega ogrevanja.

20. Iz člena 61(1) navedene uredbe izhaja, da je treba za zgradbe v etažni lastnini razdelitev porabe toplotne energije na etažne lastnike/odjemalce energije izvesti v skladu s pravili, določenimi z metodologijo iz priloge k navedeni uredbi (v nadaljevanju: metodologija iz uredbe o daljinskem ogrevanju).

21. Točka 6.1.3 metodologije iz uredbe o daljinskem ogrevanju določa, da „se količina toplotne energije […], ki jo oddaja napeljava, razdeli sorazmerno glede na ogrevano prostornino nepremičnin v skladu s projektom za izvedbo“.

10 DV št. 107 z dne 9. decembra 2003.

III. Spora o glavni stvari in vprašanja za predhodno odločanje

A. Zadeva C-708/17

22. N. Dimitrova je lastnica stanovanja v zgradbi v etažni lastnini v mestu Plovdiv (Bolgarija). Ta zgradba je opremljena z napeljavo za ogrevanje in toplo vodo,[11] priključeno na sistem daljinskega ogrevanja.[12] Družba EVN to zgradbo prek tega sistema oskrbuje s toplotno energijo za ogrevanje in sanitarno toplo vodo.

23. Tretja družba, pooblaščena za merjenje porabe toplotne energije v zadevni zgradbi in za njeno razdelitev na različne etažne lastnike, je v skladu z metodologijo iz uredbe o daljinskem ogrevanju stanovanju N. Dimitrove pripisala porabo v vrednosti 266,25 bolgarskega leva (BGN) (približno 136 EUR) za obdobje od 1. novembra 2012 do 30. aprila 2015.

24. Ker N. Dimitrova tega zneska ni plačala, je družba EVN na Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) 12. julija 2016 vložila predlog za izdajo plačilnega naloga, ki mu je navedeno sodišče ugodilo.

25. N. Dimitrova je vložila ugovor zoper ta plačilni nalog. Družba EVN je zato vložila tožbo na istem sodišču za ugotovitev obstoja terjatve ter zato, da bi se zadevni osebi naložilo plačilo zamudnih obresti in zakonskih obresti. N. Dimitrova v tem okviru terjatev izpodbija. Trdi predvsem, da med njo in družbo EVN ni obligacijskega razmerja. N. Dimitrova izpodbija tudi račune, ki so ji bili poslani, ker naj ne bi prikazovali njene dejanske porabe toplotne energije, kar je v nasprotju s členom 13(2) Direktive 2006/32.

26. V teh okoliščinah je Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. Ali člen 13(2) [Direktive 2006/32] nasprotuje možnosti, da podjetje za daljinsko ogrevanje zahteva plačilo za porabljeno toploto, ki jo oddaja napeljava, oskrbovana z daljinsko toploto, v zgradbi v etažni lastnini, sorazmerno glede na ogrevano prostornino lastniških stanovanj v skladu s projektom za izvedbo, ne da bi upoštevalo dejansko oddano količino toplote v posameznem lastniškem stanovanju?

2. Ali je nacionalna ureditev, ki potrošnike, ki so lastniki stanovanj v zgradbah, za katere veljajo predpisi o etažni lastnini, zavezuje k plačilu za nenaročeno, vendar dobavljeno toploto, ki jo oddaja napeljava v zgradbi, oskrbovana z daljinsko toploto, če so prenehali uporabljati toploto, tako da so odstranili ogrevalne naprave v stanovanjih ali pa so uslužbenci podjetja za daljinsko ogrevanje na željo prvonavedenih izničili tehnično zmožnost ogreval, da oddajajo toploto, združljiva s členom 27 [Direktive 2011/83]?

3. Ali taka nacionalna ureditev vzpostavlja nepošteno poslovno prakso v smislu [Direktive 2005/29]?“

11 To je sklop vodov in naprav za distribucijo toplotne energije in oskrbo z njo, vključno z dvižnimi cevmi za ogrevanje, ki prečkajo vsako stanovanje.

12 V teh sklepnih predlogih sta izraza „toplotna energija“ in „toplota“ sinonima, prav tako pa izraza „sistem daljinskega ogrevanja“ in „omrežje za daljinsko ogrevanje“.

B. Zadeva C-725/17

27. M. Dimitrov je lastnik stanovanja v zgradbi v etažni lastnini v mestu Sofija (Bolgarija). Ta zgradba je opremljena z napeljavo za ogrevanje in toplo vodo, priključeno na sistem daljinskega ogrevanja. Družba Toplofikatsia Sofia to zgradbo prek tega sistema oskrbuje s toplotno energijo za ogrevanje in sanitarno toplo vodo.

28. Družba Toplofikatsia Sofia je na Sofiyski Rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) tožila M. Dimitrova za ugotovitev obstoja terjatve, ki ustreza dobavi toplote za obdobje od 1. maja 2014 do 30. aprila 2016 ter stroškom družbe Termokomplekt OOD, ki je izvedla meritve in razdelitev porabe toplotne energije v zgradbi. M. Dimitrov v tem okviru trdi, da med njim in družbo Toplofikatsia Sofia ni obligacijskega razmerja, ker nista podpisala pisne pogodbe in ker v svojem stanovanju ne uporablja daljinskega ogrevanja.

29. V teh okoliščinah je Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) prekinilo odločanje in Sodišču v predhodno odločanje predložilo ta vprašanja:

„1. S področja uporabe [Direktive 2011/83] so izvzeta pravila tradicionalnega pogodbenega prava, ki se nanašajo na sklenitev pogodb, vendar ali je izvzeto tudi urejanje te izjemno netipične zakonsko določene strukture za nastanek pogodbenih razmerij?

2. Če z Direktivo [2011/83] v tem primeru ni izključeno urejanje z njenimi pravili, ali gre za pogodbo v smislu člena 5 Direktive ali za kaj drugega? Ne glede na to, ali gre za pogodbo ali ne: ali se Direktiva v obravnavanem primeru uporablja?

3. Ali [Direktiva 2011/83] to vrsto dejanskih pogodb zajema ne glede na to, kdaj so nastale, ali pa se uporablja le za na novo pridobljena ali celo samo za na novo zgrajena stanovanja (torej napeljave uporabnikov, ki naročijo priključitev na sistem daljinskega ogrevanja)?

4. Če se Direktiva [2011/83] uporablja, ali nacionalna ureditev krši člen 5(1)(f) [navedene direktive] v povezavi z odstavkom 2 [navedenega člena], ki določata pravico oziroma osnovno možnost za odpoved pravnega razmerja?

5. Če je treba skleniti pogodbo, ali obstaja za to predpisan obrazec in kakšen mora biti z vsebinskega vidika obseg informacije, ki jih je treba zagotoviti potrošniku (mišljen je posamezni lastnik stanovanja in ne skupnost lastnikov)? Ali neobstoj pravočasnih in dostopnih informacij vpliva na nastanek pravnega razmerja?

6. Ali je za to, da potrošnik postane stranka v takem pravnem razmerju, potrebna izrecna zahteva, torej formalno izražena volja potrošnika?

7. Če je bila pogodba sklenjena, bodisi formalno ali ne, ali je ogrevanje skupnih delov zgradbe (zlasti stopnišča) del predmeta pogodbe in ali je potrošnik glede tega dela zgradbe storitev naročil, če v zvezi s tem ne obstaja njegova izrecna zahteva in celo ne od celotne skupnosti lastnikov stanovanj (na primer če so bila ogrevala odstranjena, kar je treba predpostaviti v večini primerov – strokovnjaki namreč ne omenjajo ogrevalnih naprav v skupnih delih zgradbe)?

8. Ali je za status lastnika kot potrošnika, ki je naročil ogrevanje skupnih delov zgradbe, upoštevno (oziroma ali vpliva) dejstvo, da je prekinil oskrbo svojega lastniškega stanovanja s toploto?“

IV. Postopek pred Sodiščem

30. Predložitveni odločbi sta datirani s 6. decembrom 2017 (C-708/17) in 5. decembrom 2017 (C-725/17). Sodišče ju je prejelo 19. in 27. dne istega meseca.

31. S sklepom predsednika Sodišča z dne 8. februarja 2018 sta bili zadevi C-708/17 in C-725/17 zaradi njune povezanosti združeni za pisni in ustni postopek ter izdajo sodbe.

32. Družba EVN, družba Toplofikatsia Sofia, N. Dimitrova, litovska vlada in Evropska komisija so Sodišču predložile pisna stališča. Vse stranke, razen litovske vlade, so bile zastopane na obravnavi, ki je potekala 12. decembra 2018.

V. Analiza

A. Pristojnost Sodišča in dopustnost vprašanj za predhodno odločanje

33. Družba EVN trdi, da Sodišče ni pristojno, da bi odgovorilo na tretje vprašanje za predhodno odločanje, ki ga je postavilo Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) v zadevi C-708/17. S tem vprašanjem naj namreč navedeno sodišče Sodišču ne bi predlagalo, naj razloži pravo Unije, temveč naj ugotovi obstoj nepoštene poslovne prakse, za kar naj bi bile pristojne nacionalne institucije.

34. S tem stališčem se ne strinjam. Po mojem mnenju nič ne preprečuje nacionalnemu sodišču, da v okviru predloga za sprejetje predhodne odločbe Sodišču predlaga, naj se izreče o opredelitvi določenega dejanskega položaja kot nepoštene poslovne prakse v smislu Direktive 2005/29, če to ugotovi in presodi potrebna dejstva. Opredelitev dejanskega stanja, ki ga je ugotovilo nacionalno sodišče, glede na pravo Unije namreč predpostavlja razlago tega prava, za katero je v okviru postopka, določenega v členu 267 PDEU, pristojno Sodišče.[13]

35. Poleg tega družba EVN izpodbija dopustnost vseh vprašanj za predhodno odločanje, ki jih je postavilo Sofiyski Rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) v zadevi C-725/17. Po mnenju navedene družbe navedeno sodišče ni oblikovalo vprašanja, o katerem bi se Sodišče lahko izreklo. Niti naj ne bi navedeno sodišče pojasnilo razlogov, iz katerih se je vprašalo o področju uporabe prava določb Unije, katerih razlago zahteva, ali o povezavi, ki jo vzpostavlja med temi določbami in nacionalno zakonodajo, upoštevno v sporu, ki mu je predložen.

36. Tudi ta ugovor je treba po mojem mnenju zavrniti. Vprašanja Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) se v bistvu nanašajo na razlago Direktive 2011/83. Navedeno sodišče je v svoji predložitveni odločbi navedlo razloge, zakaj je navedena direktiva upoštevna za spor, ki mu je predložen, in pojasnilo, da ima pomisleke glede združljivosti določb energetskega zakona, med drugim s členom 27 navedene direktive. Njegova vprašanja torej izpolnjujejo zahteve v zvezi z dopustnostjo.[14]

13 Glej v tem smislu sodbo z dne 20. decembra 2017, Asociación Profesional Elite Taxi (C-434/15, EU:C:2017:981, točka 20 in navedena sodna praksa). Zato je treba po mojem mnenju navedeno vprašanje preučiti skupaj s tistimi, ki se nanašajo na Direktivo 2011/83 (glej opombo 36 teh sklepnih predlogov).

14 Zahteve, ki so določene zlasti v členu 94 Poslovnika Sodišča.

B. Vsebinska presoja

1. Uvodne ugotovitve

37. Ti zadevi se v bistvu nanašata na razdelitev stroškov ogrevanja v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz sistema daljinskega ogrevanja.[15]

38. N. Dimitrova in M. Dimitrov sta lastnika stanovanj, ki sta del takih zgradb. Tožeči stranki v postopku v glavni stvari, družba EVN in Toplofikatsia Sofia, sta distributerja energije,[16] ki prek omrežij za daljinsko ogrevanje, na katera sta priključena, te zgradbe oskrbujeta s toplotno energijo za ogrevanje in sanitarno toplo vodo. Ta energija se distribuira v navedenih zgradbah po napeljavi za ogrevanje in toplo vodo, ki je sestavljena iz razdelilne postaje naročnika[17] ter iz sklopa vodov in napeljav za distribucijo, vključno z dvižnimi cevmi, ki prečkajo vsako stanovanje.

39. V Bolgariji je oskrba s toploto in sanitarno toplo vodo urejena z energetskim zakonom in uredbo o daljinskem ogrevanju. Navedena ureditev določa, da če je zgradba oskrbovana iz omrežja za daljinsko ogrevanje, mora vsak etažni lastnik, čigar stanovanje je priključeno na napeljavo za ogrevanje in toplo vodo, prispevati k plačilu stroškov, ki ustrezajo toplotni energiji, dobavljeni tej zgradbi.[18]

40. Glede tega navedena ureditev določa, da se ti stroški razdelijo na etažne lastnike, pri čemer se loči toplotna energija, uporabljena kot sanitarna topla voda, in tista, namenjena ogrevanju, ta pa se sama loči na toploto, ki jo oddaja napeljava (to pomeni izgubo toplote v notranjem distribucijskem omrežju), toploto, uporabljeno za ogrevanje skupnih prostorov (stopnišča, vhodne avle, skupne kleti itd.), in toploto, uporabljeno za ogrevanje zasebnih prostorov.[19] Medtem ko se ogrevanje in topla voda, uporabljena v zasebnih prostorih, obračunata glede na dejansko porabo, se toplota, ki jo oddaja napeljava, in toplota, uporabljena za ogrevanje skupnih prostorov, razdelita med etažne lastnike glede na ogrevano prostornino njihovega stanovanja, kot je navedena v gradbenem načrtu nepremičnine.[20]

41. N. Dimitrova in M. Dimitrov v svojih stanovanjih ne uporabljata skupnega ogrevanja in sanitarne tople vode ter izpodbijata to, da morata kljub temu prispevati k plačilu stroškov ogrevanja, ki se uporablja v zgradbi, zlasti tistih, ki ustrezajo toploti, ki jo oddaja napeljava.[21] V zvezi s tem trdita, da so določbe energetskega zakona in uredbe o daljinskem ogrevanju v nasprotju s potrošniškim pravom Unije (oddelek 2).

42. Poleg tega N. Dimitrova izpodbija pravilo o razdelitvi stroškov v zvezi s toploto, ki jo oddaja napeljava, iz uredbe o daljinskem ogrevanju, ki zato, ker temelji na merilu ogrevane prostornine stanovanj, ne upošteva količine energije, ki jo dejansko porabi posamezni etažni lastnik, kar naj bi bilo v nasprotju z zahtevami ureditve Unije na področju energetske učinkovitosti (oddelek 3).

15 Kot je navedeno v uvodni izjavi 25 Direktive 2011/83, daljinsko ogrevanje pomeni dobavo toplote, med drugim v obliki pare ali vroče vode, iz osrednjega vira proizvodnje prek prenosnega in distribucijskega sistema v več zgradb z namenom ogrevanja.

16 V smislu člena 2(20) Direktive 2012/27.

17 Ta razdelilna postaja vključuje izmenjevalnik, v katerem poteka prenos energije med omrežjem za daljinsko ogrevanje in omrežjem za notranjo distribucijo v zgradbi (glej člen 135(1) energetskega zakona). Ustreza mestu dobave toplote od distributerja in je opremljena z merilnikom, ki omogoča merjenje količine toplote, dobavljene zgradbi. Vendar iz predložitvene odločbe v zadevi C-725/17 izhaja, da je zgradba, obravnavana v tej zadevi, zelo visoka zgradba, opremljena z dvema distribucijskima zankama, ki imata vsaka svojo razdelilno postajo naročnika.

18 Glej člen 153(1) energetskega zakona.

19 Glej člen 140a in člen 142(2) energetskega zakona.

20 Glej točko 6.1.3 metodologije iz uredbe o daljinskem ogrevanju.

21 Ni sporno, da se zadeva C-708/17 nanaša le na toploto, ki jo oddaja napeljava. Zastopnik N. Dimitrove je v zvezi s tem na obravnavi navedel, da je zadevno stanovanje trenutno prazno in da skupni prostori zgradbe niso ogrevani. Predložitvena odločba temelji tudi na predpostavki, da naj bi N. Dimitrova odstranila radiatorje. Vendar je njen zastopnik navedel, da so nameščeni in uporabni. Po mojem mnenju ta okoliščina ne vpliva na zahtevano razlago. Stvari so manj jasne, kar zadeva M. Dimitrova. V predložitveni odločbi v zadevi C-725/17 je navedeno, da ta v svojem stanovanju ne uporablja ogrevanja, vendar mu je bila obračunana določena količina toplote. Ta odločba navaja tudi stroške v zvezi s toploto, ki jo oddaja napeljava. Nazadnje omenja tudi radiatorje, nameščene v skupnih prostorih zgradbe, medtem ko sedmo vprašanje v tej zadevi temelji na predpostavki, da teh ni.

43. Naj za konec navedem, da ti zadevi še zdaleč nista osamljeni. Zaradi vprašanja prispevanja k plačilu stroškov daljinskega ogrevanja etažnih lastnikov, ki so se odpovedali njegovi uporabi v svojih stanovanjih, je po informacijah iz predložitvenih odločb in informacijah, ki so jih predložile stranke, na bolgarskih sodiščih nastal množičen spor. Ta spor kaže resnično socialno krizo, povezano s ceno energije v Bolgariji. Znaten del bolgarskih nepremičnin so toplotno slabo izolirane zgradbe, zgrajene pred letom 1989, v obdobju, ko je ceno energije strogo nadzorovala država. Od takrat se je po statističnih podatkih, ki jih je navedla Komisija, ta cena v tej državi članici povečala za 25-krat, tako da je za številna gospodinjstva daljinsko ogrevanje postalo nedosegljivo.

2. Direktiva 2011/83 (drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 ter vsa vprašanja v zadevi C-725/17)

44. Drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 ter vsa vprašanja v zadevi C-725/17 se v bistvu nanašajo na združljivost določb energetskega zakona, ki urejajo oskrbo s toplotno energijo v zgradbah v etažni lastnini s potrošniškim pravom Unije. Te določbe je mogoče povzeti, kot sledi.

45. Za priključitev napeljave zgradbe v etažni lastnini v omrežje za daljinsko ogrevanje je potrebno pisno soglasje etažnih lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastnine zadevne zgradbe.[22] Ob priključitvi se sklene pogodba[23] in za oskrbo zgradbe s toplotno energijo veljajo splošni pogoji.[24]

46. Kadar je zgradba priključena na omrežje daljinskega ogrevanja, člen 153(1) energetskega zakona določa, da so vsi etažni lastniki (ali imetniki stvarne pravice užitka ali pravice do uporabe) zasebnih prostorov, priključenih na napeljavo, odjemalci toplotne energije. Kot taki morajo prispevati k plačilu stroškov, ki ustrezajo toplotni energiji, uporabljeni v zgradbi, pod pogoji in v skladu s podrobnimi pravili, določenimi v uredbi o daljinskem ogrevanju. To velja tudi za lastnike, kot sta N. Dimitrova in M. Dimitrov, ki v trenutku, ko je bila sprejeta odločitev o priključitvi, nista bila del skupnosti etažnih lastnikov.

47. Vsak etažni lastnik se lahko odloči, da v svojem stanovanju ne bo uporabljal tako dobavljene toplotne energije, tako da zapre svoje radiatorje.[25] Nasprotno, v skladu s členom 153(6) energetskega zakona morajo etažni lastniki, ki so se odpovedali ogrevanju v svojih stanovanjih, vseeno plačevati del stroškov za ogrevanje zgradbe, in sicer tiste, ki ustrezajo toploti, ki jo oddaja napeljava, in toploti, ki se uporablja za ogrevanje skupnih prostorov. Tako je vse do trajne prekinitve priključitve zgradbe na omrežje daljinskega ogrevanja (ki pomeni prekinitev pogodbe o oskrbi z daljinskim ogrevanjem), za katero je prav tako potrebno pisno soglasje etažnih lastnikov, ki predstavljajo vsaj dve tretjini lastnine zadevne zgradbe.[26] Ni sporno, da skupnost etažnih lastnikov zgradb, obravnavanih v zadevah v glavni stvari, take odločitve ni sprejela.

48. N. Dimitrova in M. Dimitrov ter tudi predložitveni sodišči menijo, da ta položaj ni združljiv s potrošniškim pravom Unije, zlasti s členom 27 Direktive 2011/83. Menijo zlasti, da energetski zakon etažnim lastnikom, ki v svojih stanovanjih ne uporabljajo daljinskega ogrevanja, nalaga plačilo „nenaročene dobave“ tega ogrevanja v smislu navedene določbe. Navedena določba na tem področju določa pravo pogodbeno pravno sredstvo („remedy“): potrošnik, ki prejme tako dobavo, „je oproščen obveznosti zagotoviti kakršno koli plačilo“. N. Dimitrovi in M. Dimitrovu torej ne bi bilo treba prispevati k plačilu stroškov ogrevanja njunih prostorov.

22 Člen 133(2) energetskega zakona.

23 Člena 149a in 149b energetskega zakona. V skladu s tema določbama se ob nabavi toplotne energije, za katero se odločijo etažni lastniki, sklene pisna pogodba z dobaviteljem, ki je – kolikor razumem – sam distributer toplotne energije, kot je to očitno v zadevah v glavni stvari (EVN z Plovdiv in Toplofikatsia Sofia za Sofijo), ali tretje podjetje, ki je samo sklenilo pogodbo s tem distributerjem za dobavo kupljene energije.

24 Člen 150 energetskega zakona. Te splošne pogoje opredelijo distributerji, odobri jih upravna komisija ter morajo biti objavljeni v vsaj enem nacionalnem dnevnem časopisu in enem lokalnem dnevnem časopisu.

25 Tudi v primeru bolj radikalnega posega, ko se odstranijo radiatorji.

26 Člen 153(2) in (3) energetskega zakona.

49. Očitki N. Dimitrove in M. Dimitrova se osredotočajo na odstavka 1 in 6 člena 153 energetskega zakona. Na eni strani gre za to, da obveznost vsakega etažnega lastnika, da prispeva k plačilu stroškov skupnega ogrevanja in tople vode, v skladu s prvim odstavkom ni posledica sklenitve pogodbe med njim in distributerjem, temveč obstaja samo zaradi lastništva stanovanja, priključenega na napeljavo. Lastniki, ki niso bili del skupnosti etažnih lastnikov v obdobju, ko je bila sprejeta odločitev o priključitvi zgradbe v omrežje za daljinsko ogrevanje, naj ne bi nikoli „naročili“ oskrbe z daljinskim ogrevanjem. Na drugi strani izpodbijata to, da drugi odstavek etažnim lastnikom, ki so ugasnili ali odstranili radiatorje iz svojih stanovanj, nalaga, da prispevajo k plačevanju stroškov ogrevanja zgradbe, čeprav naj bi s svojim ravnanjem jasno pokazali voljo, da se odpovejo daljinskemu ogrevanju.

50. Ob upoštevanju zgoraj navedenega je treba po mojem mnenju, da bi se predložitvenima sodiščema zagotovil koristen odgovor, drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 ter vsa vprašanja v zadevi C-725/17 združiti in preoblikovati v eno vprašanje, in sicer, ali Direktiva 2011/83 nasprotuje nacionalni ureditvi, kot je člen 153(1) in (6) energetskega zakona, ki določa, da morajo v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, etažni lastniki prispevati k plačilu stroškov ogrevanja zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave daljinskega ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.

51. Preden se izrečem o tem vprašanju, bi bilo treba načeloma preveriti, ali se Direktiva 2011/83 uporablja za zadevi v glavni stvari.[27] V zvezi s tem naj spomnim, da se navedena direktiva, kot določa njen člen 3(1), uporablja za „kakršno koli pogodbo, sklenjeno med trgovcem in potrošnikom“, pod pogoji in v obsegu, določenimi v njenih določbah, kar vključuje „pogodbe za dobavo vode, plina, električne energije ali daljinskega ogrevanja, vključno s strani javnih ponudnikov, kadar ta dobava poteka na pogodbeni podlagi“. Poleg tega se navedena direktiva v skladu z njenim členom 28(2) uporablja samo za „pogodbe, sklenjene po 13. juniju 2014“.

52. Kljub temu menim, da se v tej zadevi ni treba poglobljeno ukvarjati s to problematiko. V zvezi s tem iz predložitvenih odločb izhaja, da se v skladu z bolgarskim pravom za oskrbo zgradb v etažni lastnini z ogrevanjem in sanitarno toplo vodo iz omrežja za daljinsko ogrevanje sklene pogodba, da je skupnost etažnih lastnikov skupnost, ki nima pravne osebnosti,[28] in da se vsak etažni lastnik šteje za končnega odjemalca, ki mora plačati stroške.[29] Zato je mogoče izhajati iz predpostavke, da v smislu Direktive 2011/83 obstaja „pogodba o dobavi daljinskega ogrevanja“, ki povezuje „trgovca“ (dobavitelja/distributerja) in „potrošnika“ (vsakega etažnega lastnika), ter da se navedena direktiva uporablja *ratione temporis*,[30] ne da bi bilo smiselno podrobno obravnavati te različne vidike, in to še toliko bolj, ker po mojem mnenju navedena direktiva očitno ne nasprotuje ureditvi, kot je člen 153(a) in (6) energetskega zakona.

53. Na prvem mestu naj spomnim, da Direktiva 2011/83 v skladu s svojim členom 3(5) „ne vpliva na nacionalno splošno pogodbeno pravo, kot so pravila o veljavnosti, obličnosti ali učinku pogodbe, v kolikor vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni s to direktivo“.[31]

27 Kolikor razumem, je to namen drugega, tretjega in osmega vprašanja za predhodno odločanje v zadevi C-725/17.

28 Glej v zvezi s tem tudi sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, točka 43).

29 Glej točko 46 teh sklepnih predlogov. V zvezi s tem poudarjam, da je zakonodajalec Unije v nedavni Direktivi (EU) 2018/2002 Evropskega parlamenta in Sveta z dne 11. decembra 2018 o spremembi [Direktive 2012/27] (UL 2018, L 328, str. 210), ki se še ne uporablja, začel razlikovati med „končnimi odjemalci“ in „končnimi uporabniki“. V skladu z novim členom 10a, ki je bil uveden z Direktivo 2018/2002, so „končni uporabniki“ fizične ali pravne osebe, ki stanujejo v individualni stavbi ali enoti v večstanovanjski ali večnamenski stavbi, v kateri se ogrevanje, hlajenje ali sanitarna topla voda dobavljajo iz centralnega vira, in nimajo neposredne ali individualne pogodbe z dobaviteljem energije. Nasprotno so „končni odjemalci“ osebe, ki so neposredno povezane z dobaviteljem.

30 Čeprav, kot poudarja litovska vlada, nič ni manj gotovo glede na čas dejanskega stanja zadev v glavni stvari.

31 Glej tudi v tem smislu uvodno izjavo 14 Direktive 2011/83. Podobno člen 3(2) Direktive 2005/29 določa, da navedena direktiva ne posega v pogodbeno pravo in zlasti ne posega v predpise o veljavnosti, sklenitvi ali učinkih pogodb.

54. Odstavka 1 in 6 člena 153 energetskega zakona pa se nanašata ravno na obličnost, veljavnost in učinke pogodbe o dobavi energije za vsakega etažnega lastnika ter podrobna pravila o odpovedi te pogodbe.[32] V bistvu določata, da je vsak etažni lastnik povezan z distributerjem energije in mora zato prispevati k plačilu stroškov ogrevanja (vse dokler ni ta priključitev odpovedana s soglasjem kvalificirane večine etažnih lastnikov). Skratka, v skladu s tema določbama, dokler se ne sprejme odločitev o koncu priključitve, med N. Dimitrovo oziroma M. Dimitrovim na eni strani in distributerjema na drugi obstaja veljavna in dejanska pogodba. Določbe Direktive 2011/83 tega ne morejo izpodbiti, ker obličnost, veljavnost in učinki pogodb načeloma niso vprašanja, ki jih navedena direktiva usklajuje.[33] Navedena direktiva torej načeloma ne določa vsebinskih in oblikovnih zahtev za sklenitev in veljavnost take pogodbe ali njeno odpoved.[34]

55. Priznam, da zgolj ugotovitev o omejenosti uskladitve izvedene z Direktivo 2011/83 ne zadostuje za odgovor na postavljeno vprašanje. Člen 27 navedene direktive o nenaročeni dobavi se namreč v določeni meri nanaša na oblikovanje pogodbenih razmerij.[35]

56. V zvezi s tem na drugem mestu opozarjam, da se člen 27 Direktive 2011/83, kar zadeva pojem „nenaročena dobava“, sklicuje na Prilogo I, točka 29, k Direktivi 2005/29.[36] V navedeni točki je „nenaročena dobava“ opredeljena kot praksa, ko trgovec med drugim zahteva takojšnje ali odloženo plačilo za izdelke, ki jih je dobavil, vendar jih potrošnik ni naročil. Navedeni člen 27 določa tudi, da če se potrošnik na tako nenaročeno dobavo blaga ne odzove, to ne pomeni, da je vanjo privolil.[37]

57. Zaradi nenaročene dobave je bila v pravu Unije prvotno sprejeta določba Direktive 97/7/ES o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo,[38] ki je bila nadomeščena z Direktivo 2011/83. Namen je bil boj proti praksi, pri kateri trgovec potrošniku pošlje neki proizvod in pri tem navede, da če ta ne bo poslan nazaj v določenem roku, bo trgovec štel, da je bila njegova prodajna ponudba sprejeta, in bo od potrošnika zahteval plačilo cene – drugače povedano, izsili potrošnikovo soglasje k nakupu. S tem, da je ta oproščen kakršnega koli plačila v primeru nenaročene dobave, in z določitvijo, da njegova tišina ne pomeni soglasja, člen 27 Direktive 2011/83 prepoveduje, da bi se veljavno vzpostavila pogodba na podlagi take prakse. S tega vidika navedena določba usklajuje nacionalno pogodbeno pravo.[39]

32 Seveda odstavka 1 in 6 člena 153 energetskega zakona nista „splošni določbi“ v pravem pomenu besede pogodbenega prava v smislu skupnih pravil, ki se uporabljajo za vse vrste pogodb. Zdi se mi, da je ta očitek v ozadju prvega vprašanja za predhodno odločanje v zadevi C-725/17. Vendar za namene izključitve, določene v členu 3(5) Direktive 2011/83, splošna ali posebna narava pravila nista tako pomembni kot njegov namen: če se nacionalna določba nanaša na vprašanje, ki po svoji naravi spada v okvir pogodbenega prava (obličnost, veljavnost, vzrok, namen itd.), načeloma ne spada na področje uporabe navedene direktive.

33 V zvezi s tem naj spomnim, da je Komisija v svojem predlogu Direktive Evropskega parlamenta in Sveta o pravicah potrošnikov (COM(2008) 0614 final) predvidela popolno uskladitev potrošniškega pogodbenega prava. Zakonodajalec Unije je nazadnje določil precej bolj omejeno uskladitev, usmerjeno v določene posebne pogodbe in posebna vprašanja: uvedba splošne obveznosti obveščanja, preoblikovanje in poenotenje obveznosti obveščanja ter pravica do odstopa v primeru pogodb na daljavo in pogodb, sklenjenih zunaj poslovnih prostorov itd.

34 Določbe, ki jih Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) navaja v svoji predložitveni odločbi, te razlage ne morejo ovreči. V zvezi s tem člen 5(1)(f) Direktive 2011/83 ne ureja vprašanja prekinitve pogodbenega razmerja, temveč samo obveznost trgovca, da potrošniku zagotovi informacije o pogojih odpovedi pogodbe, ki jih določa nacionalno pravo. Podobno se člen 7(1) in člen 8(1) Direktive 2011/83 – poleg tega, da se uporabljata za pogodbe, sklenjene zunaj poslovnih prostorov, oziroma pogodbe na daljavo, in torej ne za pogodbe o dobavi daljinskega ogrevanja – omejujeta na urejanje oblike, v kateri je treba te informacije zagotoviti.

35 Zato je v členu 3(5) Direktive 2011/83 pojasnjeno, da navedena direktiva ne vpliva na splošno pogodbeno pravo, „če“ vidiki splošnega pogodbenega prava niso urejeni z navedeno direktivo.

36 Po mojem mnenju o Direktivi 2005/29 torej ni ustrezno odločati samostojno, kot to predlaga Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) v okviru tretjega vprašanja. Zdi se mi namreč, da je to postavljeno za namene uporabe pravnega sredstva („remedy“), določenega v členu 27 Direktive 2011/83.

37 Člen 27 Direktive 2011/83 je bil prenesen z analognimi izrazi s členom 62 Zakon za zashtita na potrebitelite (zakon o varstvu potrošnikov) (DV št. 99, z dne 9. decembra 2005).

38 Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta z dne 20. maja 1997 o varstvu potrošnikov glede sklepanja pogodb pri prodaji na daljavo (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 15, zvezek 3, str. 319). Šlo je za člen 9 navedene direktive.

39 Poleg tega, kot je bilo navedeno v točki 48 teh sklepnih predlogov, navedeni člen daje potrošniku na voljo pogodbeno pravno sredstvo („remedy“).

58. Eden od bistvenih pogojev za opredelitev nenaročene dobave v smislu člena 27 Direktive 2011/83 je to, da potrošnik ni predhodno in izrecno zahteval te dobave. Poleg tega je namen te določbe preprečiti, da bi trgovec potrošniku vsilil pogodbeno razmerje.

59. Vendar v obravnavanem primeru, na eni strani, grajana dobava energije ni bila izvedena na pobudo trgovca, temveč v skladu s predpisi bolgarskega zakonodajalca. V skladu z energetskim zakonom mora distributer toplotne energije priključiti odjemalce, ki to zahtevajo, v omrežje za daljinsko ogrevanje [40] ter priključene zgradbe oskrbovati s toplotno energijo. Močno dvomim, da se lahko dobava, izvedena v skladu z zakonsko obveznostjo, opredeli za „nenaročeno dobavo“ v smislu člena 27 Direktive 2011/83. [41]

60. Na drugi strani dobava ogrevanja vsekakor izhaja iz *izrecne in predhodne zahteve*. Vsak etažni lastnik je povezan z distributerjem, ker je njihova kvalificirana večina izrecno pisno soglašala s to dobavo. V resnici N. Dimitrova in M. Dimitrov izpodbijata to, da lahko določena večina etažnih lastnikov sprejme zavezo v imenu vseh (vključno z osebami, ki postanejo lastniki pozneje) in da je potrebna enaka večina za odpoved kakršne koli dobave toplotne energije v prostoru.

61. Člen 153(1) in (6) energetskega zakona sicer ne določa nenaročene dobave, vendar spada v okvir zapletenega „skupinskega položaja“ etažne lastnine nepremičnin. V zvezi s tem naj spomnim, da zgradbe, ki so v etažni lastnini, kot sta tisti iz postopkov v glavni stvari, vključujejo zasebne prostore, ki so predmet izključne lastninske pravice, in skupne prostore, za katere velja status nujne nedeljivosti, pri čemer vsak etažni lastnik nujno poseduje določen delež teh prostorov. Skupni prostori so načeloma nedeljivi in namenjeni uporabi vseh, zato so predmet upravljanja, organiziranega na podlagi odločitev, ki jih sprejme določena večina etažnih lastnikov. [42] Tak sistem je nujen za učinkovito upravljanje teh skupnih prostorov: s pravilom soglasnosti to ne bi bilo izvedljivo.

62. Napeljava za ogrevanje in toplo vodo pa je skupni del zgradbe v etažni lastnini. [43] Skupna oskrba z ogrevanjem in sanitarno toplo vodo v zgradbi, ki pomeni uporabo te notranje napeljave, je storitev, ki se skupno ponuja lastnikom, zato gre za vprašanje skupnosti etažnih lastnikov v celoti. „Naročilo“ daljinskega ogrevanja logično temelji na odločitvi te skupnosti etažnih lastnikov. [44]

63. Poleg tega, ko je ta odločitev sprejeta, je logično tudi, da mora vsak etažni lastnik prispevati k plačilu stroškov, ki ustrezajo izgubam napeljave in porabi toplote v drugih skupnih prostorih zgradbe: kot solastnik teh prostorov je tudi „potrošnik“ te toplote. [45] Pri tem ni pomembno, da namerava svoje stanovanje ogrevati z lastnimi sredstvi, ne da bi uporabljal skupno ogrevanje, da v prostorih ne stanuje ali da je odstranil radiatorje. [46]

40 Glej člen 133(1) energetskega zakona.

41 Seveda ob tem nastane novo vprašanje, ali je mogoče nacionalnim zakonodajalcem očitati kršitev prepovedi nenaročene dobave, kot je določena v členu 27 Direktive 2011/83, oziroma ali jim je lahko naloženo, da trgovcev ne smejo postaviti v položaj, da morajo potrošnikom vsiliti tako dobavo. V tej zadevi tega vprašanja torej ni treba obravnavati bolj poglobljeno.

42 V Bolgariji so pravna razmerja na področju nepremičnin urejena z zakon za sobstvenostta (zakon o lastnini). Zakon za upravlenie na etazhnata sobstvenost (zakon o upravljanju etažne lastnine) določa tudi pravice in obveznosti lastnikov, uporabnikov in stanovalcev v okviru upravljanja nepremičnine v etažni lastnini. Njegov člen 10 kot organ upravljanja določa zbor lastnikov in upravni odbor.

43 Člen 140(3) energetskega zakona. Isto pravilo je določeno v zakonu o lastnini in zakonu o upravljanju etažne lastnine.

44 Enako velja za vse izvajalce, ki posegajo v skupne prostore. Tako si je treba zamisliti izvajalca, pooblaščenega za popravilo ali vzdrževanje napeljave, vrtnarja, ki skrbi za skupni prostor itd. Na tem področju se običajno šteje, da je vsak etažni lastnik uporabljal storitve izvajalca, ki ga imenuje skupnost etažnih lastnikov, in da mora plačati svoj delež skupnih stroškov, ki se nanašajo na take storitve. Glej sklepne predloge generalne pravobranilke J. Kokott v zadevi Kerr (C-25/18, EU:C:2019:86, točka 43).

45 Opozarjam, da sta Konstitutsionen sad (ustavno sodišče, Bolgarija) s sodbo št. 5 z dne 22. aprila 2010 v ustavni zadevi št. 15 iz leta 2009 in Varhoven kasatsionen sad (vrhovno kasacijsko sodišče, Bolgarija) v razlagalni odločbi št. 2/2016, z dne 25. maja 2017 na podlagi podobnih vzrokov presodila, da ni navzkrižja med členom 153(1) in (6) energetskega zakona ter členom 62 zakona o varstvu potrošnikov, ki prepoveduje nenaročeno dobavo.

46 Poleg tega del te toplote vstopa v njegovo stanovanje. Glej točko 85 teh sklepnih predlogov.

64. Enako velja za lastnike, ki so vstopili v skupnost etažnih lastnikov po sprejetju odločitve o priključitvi nepremičnine v sistem daljinskega ogrevanja. Namen načela, po katerem nove etažne lastnike zavezujejo odločitve, ki jih je sprejela skupnost etažnih lastnikov, vključno s priključitvijo v sistem daljinskega ogrevanja, je zagotavljati stabilnost skupnosti etažnih lastnikov – če ne bi bilo tako, bi se ob vsakem prenosu lastnine zgradbe izpodbijala katera koli odločitev te skupnosti. Poleg tega so osebe, ki kupijo stanovanje, obveščene o tem, da je zadevno stanovanje oskrbovano iz omrežja za daljinsko ogrevanje in da so določeni stroški povezani s skupnimi prostori, ki jih kupijo skupaj s tem stanovanjem.[47] Poleg tega so javnosti znani splošni pogoji, ki se uporabljajo za daljinsko ogrevanje.[48]

65. V tem okviru na podlagi člena 27 Direktive 2011/83 ni mogoče sklepati – tako kot očitno N. Dimitrova in M. Dimitrov – da mora potrošnik vedno *individualno soglašati* z dobavo kakršnega koli blaga ali izvajanjem katere koli storitve in da mu mora biti omogočeno, da *individualno* odpove pogodbo o tej dobavi ali izvajanju. Menim, da Direktiva 2011/83 ne nasprotuje temu, da v določenih zapletenih položajih, ki vključujejo obliko skupnosti potrošnikov in blago ali storitev, ki se jim skupno dobavlja ali zagotavlja, soglasje, ki ga dajo nekateri med njimi, zavezuje druge,[49] vključno z novimi člani te skupnosti, v okoliščinah, ki jih določa nacionalno pravo držav članic. Navedena direktiva oziroma pravo Unije na splošno preprosto ne urejata teh posebnih vprašanj.

66. Ob upoštevanju vsega zgoraj navedenega Sodišču predlagam, naj na drugo in tretje vprašanje v zadevi C-708/17 ter vsa vprašanja v zadevi C-725/17 odgovori, da je treba Direktivo 2011/83 razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, etažni lastniki prispevati k plačilu stroškov ogrevanja zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave daljinskega ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.

3. Direktivi o energetski učinkovitosti (prvo vprašanje v zadevi C-708/17)

67. Prvo vprašanje Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) v zadevi C-708/17 se nanaša na način, kako se na etažne lastnike zgradbe, oskrbovane iz omrežja za daljinsko ogrevanje, razdelijo stroški, ki ustrezajo toplotni energiji, porabljeni v tej zgradbi. To vprašanje se nanaša na Direktivo 2006/32. Vendar ker se terjatev, ki jo izpodbija N. Dimitrova, nanaša na toplotno energijo, dobavljeno med 1. novembrom 2012 in 30. aprilom 2015,[50] ter ker je bila navedena direktiva s 5. junijem 2014 nadomeščena z Direktivo 2012/27, je treba nanj odgovoriti glede na ti direktivi.[51]

68. Kot je bilo navedeno v točki 40 teh sklepnih predlogov, bolgarska ureditev določa, da se stroški, ki ustrezajo toploti, ki jo oddaja napeljava (to pomeni, ponavljam, izgubo toplote v notranjem distribucijskem omrežju), razdelijo med etažne lastnike sorazmerno z ogrevano prostornino njihovih stanovanj.

47 Glej v tem smislu sodbo št. 5 Konstitutsionen sad (ustavno sodišče) z dne 22. aprila 2010.

48 Glej opombo 24 teh sklepnih predlogov. Poleg tega lahko etažni lastnik – kot je navedla Komisija na obravnavi – v določenih okoliščinah zahteva, da zbor lastnikov ponovno obravnava vprašanje priključitve zgradbe v sistem daljinskega ogrevanja in sodno izpodbija morebitno odločitev tega zbora.

49 Pri tem torej ni pomembno, ali je „potrošnik“ naročene storitve ali blaga v smislu Direktive 2011/83 skupina v celoti (v tem primeru skupnost etažnih lastnikov) ali vsaka od oseb, ki jo sestavljajo.

50 Poleg tega se sporna terjatev v zadevi C-725/17 nanaša na toploto, dobavljeno med 1. majem 2014 in 30. aprilom 2016. Čeprav Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji) Sodišča ni vprašalo o razlagi direktiv na področju energetske učinkovitosti, bo lahko njegov odgovor o tej problematiki koristen tudi za rešitev spora v tej zadevi.

51 Glej točko 9 teh sklepnih predlogov. V skladu z ustaljeno sodno prakso Sodišča se novo pravilo prava Unije, razen izjem, uporabi neposredno za prihodnje učinke položaja, ki je nastal med veljavnostjo starega pravila (glej med drugim sodbo z dne 10. junija 2010, Bruno in drugi (C-395/08 in C-396/08, EU:C:2010:329, točka 53 in navedena sodna praksa)). Direktivi 2006/32 in 2012/27 se torej uporabljata *ratione temporis* za zadevi v glavni stvari: prva za toplotno energijo, porabljeno do 5. junija 2014, in druga za tisto, porabljeno od tega datuma.

69. N. Dimitrova trdi, da navedeno pravilo o razdelitvi ni v skladu z zahtevami, ki izhajajo iz člena 13(2) Direktive 2006/32, ki je bil nadomeščen s členom 10(1) in Prilogo VII, točka 1.1, Direktive 2012/27.

70. V zvezi s tem je člen 13(2) Direktive 2006/32 določal, da morajo države članice poskrbeti, da računi, poslani končnim odjemalcem energije, če je ustrezno, med drugim „temeljijo na dejanski porabi“. Člen 10(1) in Priloga VII, točka 1.1., Direktive 2012/27 povzemata to obveznost, pri čemer določata, da jo morajo države članice izpolniti najpozneje do 31. decembra 2014 v vseh sektorjih, ki spadajo na področje uporabe navedene direktive, če je to tehnično izvedljivo in ekonomsko upravičeno. [52]

71. Po navedbah N. Dimitrove je posledica pravila o razdelitvi stroškov v zvezi s toploto, ki jo oddaja napeljava, iz uredbe o daljinskem ogrevanju, ta, da znesek, zaračunan etažnim lastnikom za to toploto, ni odvisen od količine toplotne energije, ki jo potencialno ali dejansko oddaja (ali izgublja) napeljava v njihovem stanovanju – in ki jo torej „dejansko potroši“ posamezni etažni lastnik. [53] Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu) se s tem strinja.

72. Navedeno sodišče zato Sodišče v bistvu sprašuje, ali člen 13(2) Direktive 2006/32 ter člen 10(1) in Priloga VII, točka 1.1, Direktive 2012/27 nasprotujejo takemu pravilu o razdelitvi. Sprašuje tudi, ali je odgovor na to vprašanje odvisen o tega, ali je tehnično mogoče določiti količino toplote, ki jo dejansko oddaja napeljava v posameznem stanovanju.

73. Po mojem mnenju je treba na navedeno vprašanje odgovoriti nikalno. V zvezi s tem se mi zdi ustrezno preučiti okoliščine, v katerih je treba izvajati obračunavanje, ki temelji na dejanski porabi, in tehnike, na katerih temelji, kar zadeva oskrbo s toploto v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje (na prvem mestu), in nato v zvezi s položaji, v katerih se ta metoda obračunavanja uporablja, obseg te obveznosti (na drugem mestu).

74. Na prvem mestu, kot sem že navedel, je člen 13(2) Direktive 2006/32 določal, da morajo države članice poskrbeti, da obračun energije za končne odjemalce, „če je ustrezno“, „temelji na dejanski porabi“. Člen 10(1) in Priloga VII, točka 1.1., Direktive 2012/27 določata, da je treba tako obračunavanje izvesti, „če je to tehnično izvedljivo in ekonomsko upravičeno“. Ta pogoja je treba po mojem mnenju razumeti glede na določbe v zvezi z merjenjem porabe energije iz člena 13(1) Direktive 2006/32 oziroma člena 9 Direktive 2012/27.

75. V zvezi s tem člen 13(1) Direktive 2006/32 in člen 9(1) Direktive 2012/27 s skoraj enako ubeseditvijo določata, da končni odjemalci energije namestijo individualne števce, ki omogočajo izmero njihove dejanske porabe. Stopnja zahteve na tem področju je odvisna od vrste zadevnih zgradb: njihova namestitev se zahteva za nove zgradbe ali tiste, ki so predmet obsežne prenove, medtem ko je v obstoječih zgradbah ta namestitev pogojena s tem, da je tehnično izvedljiva, finančno razumna in sorazmerna ob upoštevanju potencialnih prihrankov. [54]

52 Člen 10(1) Direktive 2012/27 določa, da se ta določba ne uporablja za končne odjemalce, ki imajo inteligentne števce iz direktiv 2009/72 in 2009/73 za električno energijo oziroma zemeljski plin. To pojasnilo se torej ne nanaša na dobavo toplote.

53 N. Dimitrova trdi, da naj bi bilo mogoče natančno oceniti toploto, ki jo oddaja napeljava v vsakem stanovanju, s tem, da bi se za vsak primer posebej določilo, ali cevi te napeljave dejansko prečkajo zadevno stanovanje, in, če je ustrezno, upoštevalo tehnične lastnosti cevi, ki prečkajo to stanovanje, zlasti glede njihove izolacije (ki preprečuje kakršno koli prehajanje toplote) in ogrevalne površine (večja je površina cevi, zlasti ob upoštevanju njenega premera, večja je količina toplote, ki jo oddaja).

54 Namen je upoštevati strukturo obstoječih zgradb in uvesti stroškovno učinkovitost. Gre za oceno, ali je strošek prilagoditve instalacij v obstoječih zgradbah, zlasti starih, ki bi bil potreben za izvajanje individualnega merjenja porabe, sorazmeren s prihrankom energije, ki bi bil lahko dosežen s tem merjenjem. Glej uvodno izjavo 30 Direktive 2012/27 ter Robinson, S., in Vogt, G., Guidelines on good practice in cost-effective cost allocation and billing of individual consumption of heating, cooling and domestic hot water in multi-apartment and multi-purpose buildings, Support for the implementation of Articles 9-11 of Directive 2012/27/EU on energy efficiency with respect to thermal energy supplied from collective systems, Empirica GmbH, Bonn, december 2016.

76. Zakonodajalec Unije je v členu 9(3) Direktive 2012/27 pojasnil [55] način za izvajanje tega ukrepa glede porabe ogrevanja, hlajenja in sanitarne tople vode, med drugim v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje.

77. V skladu z navedeno določbo je torej treba v takih zgradbah na eni strani na izmenjevalnih mestih za toploto ali na mestu dobave namestiti števec porabe toplote ali tople vode. [56] Na drugi strani morajo države članice poskrbeti, da se najpozneje do 31. decembra 2016 namestijo individualni števci porabe za merjenje porabe toplote, hlajenja ali tople vode v vsaki posamezni enoti, „če je to tehnično izvedljivo in stroškovno učinkovito“. V nasprotnem primeru se uporabijo delilniki stroškov ogrevanja [57] za merjenje porabe toplote na posameznem radiatorju, „razen če zadevna država članica izkaže, da namestitev tovrstnih delilnikov stroškov ogrevanja ne bi bila stroškovno učinkovita“. [58] V tem zadnjem primeru se lahko razmisli o alternativnih stroškovno učinkovitih načinih merjenja porabe toplote.

78. Iz tega izhaja, da je treba, kar zadeva ogrevanje v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, obračunavanje na podlagi dejanske porabe iz člena 13(2) Direktive 2006/32 in člena 10(1) Direktive 2012/27 izvajati za stanovalce z instrumenti, ki omogočajo določitev te porabe, v okoliščinah, določenih v členu 13(1) Direktive 2006/32 in členu 9(1) in (3) Direktive 2012/27. Ta metoda obračunavanja temelji na meritvah individualnih števcev porabe toplote oziroma, če teh ni, odčitanih podatkih z delilnikov stroškov ogrevanja, ki so v zasebnih prostorih. [59]

79. V obravnavanem primeru ni sporno, da so bili taki instrumenti nameščeni v stanovanjih N. Dimitrove in M. Dimitrova. [60] Prejeti morata torej račun, ki temelji na njuni dejanski porabi toplotne energije. [61]

80. Na drugem mestu menim, da ne člen 13(2) Direktive 2006/32 ne člen 10(1) Direktive 2012/27 ne določa, da je račun za toplotno energijo za končne odjemalce – kadar je treba uporabiti to metodo obračunavanja – odvisen samo od dejanske porabe.

81. V nasprotju s trditvijo N. Dimitrove ti določbi namreč ne določata načela, da mora vsak končni odjemalec energije plačati samo tisto, kar je dejansko porabil. V njunem besedilu je navedeno samo, da mora obračun „temeljiti“ na dejanski porabi. To zahtevo je treba po mojem mnenju razumeti glede na cilje navedenih direktiv in nastanek teh določb.

55 Glej uvodni izjavi 32 in 33 Direktive 2012/27.

56 To pomeni na razdelilno postajo (glej opombo 17 teh sklepnih predlogov).

57 V nasprotju s številom porabe toplotne energije delilnik stroškov ogrevanja ne meri količine toplote, dejansko dobavljene stanovanju, temveč prikaže samo njen reprezentativni obseg s tem, da časovno poveže razliko v temperaturi med točko na površini radiatorja, na katerem je nameščen, in sobno temperaturo.

58 Kot sem že navedel, je namen teh pogojev izvedljivosti in donosnosti upoštevati obstoječe instalacije in strošek, ki bi ga pomenila njihova morebitna prilagoditev. Namestitev individualnih števcev bi v nekaterih primerih zahtevala zamenjavo celotne napeljave v zgradbi, saj takih števcev med drugim ni mogoče namestiti v sistemih z distribucijo po navpičnih cevih. V takih zgradbah je dovoljeno namesto tega na vsak radiator namestiti delilnike. Vendar takih delilnikov ni mogoče namestiti v zgradbe, v katerih ogrevanje deluje brez radiatorjev ali brez površine toplotne izmenjave, na katero bi jih lahko namestili. Vsekakor namestitev instrumentov, ki omogočajo določitev individualne porabe, ni smiselna v zgradbah, v katerih stanovalci ne morejo upravljati svojih radiatorjev. Glej uvodni izjavi 28 in 29 Direktive 2012/27 ter Robinson, S., in Vogt, G., *op. cit.*

59 To potrjuje nova Direktiva 2018/2002, ki v Direktivo 2012/27 uvaja člen 10a, ki se nanaša konkretno na obračunavanje porabe za ogrevanje, hlajenje in sanitarno toplo vodo ter v odstavku 1 določa, da „[k]adar so nameščeni števci ali delilniki stroškov ogrevanja, države članice zagotovijo, da […] informacije o obračunu in porabi […] temeljijo na dejanski porabi ali odčitanih podatkih iz delilnikov“ (moj poudarek).

60 Iz predložitvene odločbe izhaja, da je v stanovanju prvonavedene nameščen „števec porabe toplote“, v stanovanju drugonavedenega pa so nameščeni delilniki.

61 V tej zadevi ni treba preučiti vprašanja, kdaj natančno je obračunavanje na podlagi dejanske porabe v njunih zgradbah postalo obvezno v skladu s pravom Unije.

82. V zvezi s tem naj spomnim, da je cilj direktiv 2006/32 in 2012/27 predvsem izboljšati energetsko učinkovitost v Uniji, zlasti v fazi končne uporabe.[62] Spadata v okvir dveh priporočil Sveta[63] in prve direktive,[64] s katerimi se v zvezi z razdelitvijo stroškov ogrevanja, hlajenja in sanitarne tople vode v zgradbah v etažni lastnini, opremljenih s skupnimi napeljavami, spodbuja uporaba pravil, ki upoštevajo dejansko porabo posameznega stanovalca. Soodvisnost med dejansko individualno porabo in obračunavanjem namreč spodbuja energetsko učinkovito ravnanje,[65] da se zmanjša poraba in s tem tudi račun.

83. Obračunavanje, ki temelji na dejanski porabi, kot je določeno v členu 13(2) Direktive 2006/32 in členu 10(1) Direktive 2012/27, torej ni namenjeno samo sebi: namen te metode obračunavanja je spodbuditi stanovalce zgradb v etažni lastnini, da ravnajo energetsko učinkovito, da bi prihranili energijo v fazi končne uporabe. Tak cilj pomeni, da je del računa za toplotno energijo za končne odjemalce odvisen od njihove dejanske porabe, ki ustreza temu, kako uporabljajo radiatorje v svojem stanovanju, to je njihovemu individualnemu ravnanju.[66]

84. Nasprotno, razdelitev celotne toplotne energije, ki se porabi v zgradbi, na različne etažne lastnike glede na podatke individualnih števcev ali delilnikov v njihovih stanovanjih bi presegala tisto, kar zahteva cilj prihranka energije. Predvsem bi bilo tako pravilo o razdelitvi nepravično in bi ogrozilo dolgoročno doseganje tega cilja.

85. Na eni strani – tako kot so poudarile družba Toplofikatsia Sofia, družba EVN, litovska vlada in Komisija – namreč različna stanovanja v zgradbah v etažni lastnini niso neodvisna na toplotni ravni. Toplota v določeni meri prehaja prek pregrad med sosednjimi stanovanji z mest, kjer je temperatura višja, na mesta, kjer je temperatura nižja, tako da na porabo vsekakor vpliva ravnanje v zvezi z ogrevanjem v drugih stanovanjih.[67] Razdelitev stroškov ogrevanja, ki bi temeljila samo na individualni porabi, bi torej določene stanovalce, katerih stanovanja so na primer sredi zgradbe, spodbudila, da bi zaprli svoje radiatorje za celotno ogrevalno sezono in bi bili izključno odvisni od toplote, ki izvira iz sosednjih stanovanj, zaradi česar bi imeli sosedi dodatne stroške.

86. Poleg tega je individualna poraba v stanovanjih odvisna od njihovega položaja v zgradbi. Nekatera stanovanja so po naravi hladnejša in zaradi neugodne lege potrebujejo več toplote za dosego iste temperature kot druga z enako prostornino – na primer tista v najvišjem nadstropju, v prvem nadstropju nad parkiriščem, vhodno avlo ali drugim neogrevanim prostorom, na robu zgradbe ali usmerjena proti severu. Zato ne bi bilo pravično, če bi se toplotna energija, porabljena v zgradbi v etažni lastnini, razdelila samo glede na individualno porabo.

87. Na drugi strani, če bi bil celoten račun za energijo odvisen od individualne porabe, bi bilo lahko težje sprejeti ukrepe, ki omogočajo izboljšanje splošne energetske učinkovitosti zgradbe, kot so obsežna obnovitvena dela, in dolgoročno doseči znatne prihranke energije. Za take ukrepe je namreč praviloma potrebna odločitev zbora etažnih lastnikov. Način razdelitve stroškov ogrevanja med njimi pa neposredno vpliva na spodbudo vsakega posameznika, da sprejme tako odločitev in nosi stroške teh del. Razdelitev, ki bi temeljila samo ali pretirano na individualni porabi, bi spodbujala stanovalce

62 Glej uvodne izjave od 1 do 3 in 32 Direktive 2006/32 ter uvodni izjavi 2 in 60 Direktive 2012/27.

63 Priporočilo Sveta 76/493/EGS z dne 4. maja 1976 o razumni uporabi energije v sistemih za ogrevanje obstoječih zgradb (UL 1976, L 140, str. 12) in Priporočilo Sveta 77/712/EGS z dne 25. oktobra 1977 o ureditvi ogrevanja, proizvodnji sanitarne tople vode in merjenju količine toplote v novih zgradbah (UL 1977, L 295, str. 1).

64 Direktiva Sveta 93/76/EGS z dne 13. septembra 1993 o omejitvi emisij ogljikovega dioksida z izboljšanjem učinkovite rabe energije (SAVE) (UL, posebna izdaja v slovenščini, poglavje 12, zvezek 1, str. 163).

65 Na primer, ne odpirajo se okna za prezračevanje, pri tem pa so radiatorji odprti, zniža se temperatura v prostorih, zlasti tistih, ki niso zasedeni, ali ponoči itd. Glej uvodno izjavo 29 Direktive 2006/32 ter uvodne izjave od 30 do 33 Direktive 2012/27.

66 Direktiva 93/76 je določala, da obračunavanje energije temelji na „ustreznem sorazmerju“ na podlagi dejanske porabe (glej enajsto uvodno izjavo in člen 3 navedene direktive).

67 Po navedbah družbe ENV naj bi podatek iz obračuna, ki ga določa energetski zakon, ki ustreza toploti, ki jo oddaja napeljava, vključeval ne samo izgube iz napeljave v strogem pomenu besede, temveč tudi splošneje prenose toplote znotraj zgradbe.

v ugodnem energetskem položaju – ki imajo na primer stanovanje, ki je idealno na sredi zgradbe ter izkorišča toploto, ki prihaja iz sosednjih stanovanj, in ima malo izgub zaradi izhajanja toplote iz zgradbe – da se ne odločijo za to pot, v nasprotju z lastniki energetsko manj učinkovitih stanovanj, ki so lahko v manjšini. [68]

88. Kot poudarjajo Komisija, družba EVN in družba Toplofikatsia Sofia, je v državah članicah zato običajno, da račun za ogrevanje v zgradbah v etažni lastnini, ki so oskrbovane iz omrežja za daljinsko ogrevanje ali skupne napeljave, vsebuje variabilni del, ki je odvisen od izmerjene dejanske porabe ali odčitkov delilnikov v zasebnih prostorih, in fiksni del, dodeljen vsakemu etažnemu lastniku glede na merila, ki niso odvisna od teh podatkov. Ta fiksni del torej upošteva dejstvo, da del ogrevanja, uporabljenega v zgradbi, ni odvisen od individualnega ravnanja posameznih stanovalcev. Tako ni samo v zvezi z zgoraj navedenim prenosom toplote, temveč tudi v zvezi s toploto, ki jo oddaja napeljava, kar je v ozadju obravnavanih zadev (ali toploto, ki se uporablja v skupnih prostorih).

89. V tem okviru člen 9(3), tretji pododstavek, Direktive 2012/27 določa, da *lahko* države članice v primeru teh zgradb za zagotovitev preglednosti in točnosti obračunavanja individualne porabe uvedejo pregledna pravila o delitvi stroškov porabe toplote ali tople vode. Navedena določba predpisuje tudi, da taka pravila po potrebi vključujejo smernice o načinu delitve stroškov toplote in/ali tople vode, ki se uporablja za (a) sanitarno toplo vodo, (b) toploto, ki se oddaja iz napeljave v zgradbi in za ogrevanje skupnih prostorov, kadar so stopnišča in hodniki opremljeni z radiatorji, ter (c) ogrevanje stanovanj.

90. Kot izhaja iz navedene določbe, je uvedba takih pravil o razdelitvi fakultativna. [69] Države članice lahko torej prosto določijo taka pravila ali prepustijo odločitev glede višine fiksnega dela in variabilnega dela pogodbeni svobodi skupnosti etažnih lastnikov ali sprejmejo splošni okvir in zadnjenavedenim pustijo določen manevrski prostor.

91. Poleg tega, kar zadeva vsebino teh morebitnih pravil, kot poudarjajo družba EVN, družba Toplofikatsia Sofia in litovska vlada, člen 9(3) Direktive 2012/27 prepušča izbiro državam članicam, če so sprejeta pravila „pregledna“. Države članice imajo torej široko diskrecijsko pravico. Tako je Bolgarija uporabila razdelitev glede na delitev na porabo v zasebnih delih, izmerjeno s števci ali delilniki, ter fiksni del, ki je ločen na toploto za skupne prostore in tisto, ki jo oddaja napeljava, razdeljen glede na ogrevano prostornino posameznega stanovanja. Nasprotno je večina držav članic izbrala metodo, pri kateri se na etažne lastnike razdeli določen delež porabe v celotni zgradbi (na primer 30 %) glede na merilo, kot je prostornina ali površina posameznega stanovanja (brez razlikovanja med toploto, oddano v skupnih prostorih, in toploto, ki jo oddaja napeljava), preostali delež pa je odvisen od odčitkov števcev ali delilnikov. Te različne metode so po mojem mnenju združljive z direktivama 2006/32 in 2012/27. [70]

68 Glej Robinson, S., in Vogt, G., *op. cit.*, str. 31. To bi bilo tudi v nasprotju s smislom člena 19(1)(a) Direktive 2012/27, iz katerega izhaja, da morajo države članice določiti ustrezne ukrepe za odpravo ovir, ki preprečujejo energetsko učinkovitost v zvezi z „razdelitvijo spodbud […] med lastnike, da bi zagotovili, da se navedene strani, zato ker posamezno ne bi pridobile polnih koristi ali ker ni pravil o razdelitvi stroškov in koristi med njimi, vključno z nacionalnimi predpisi in ukrepi, ki urejajo postopke odločanja o večlastniški lastnini, ne odvrnejo od naložb v izboljšanje učinkovitosti, ki bi jih sicer izvedle“.

69 Kljub temu opozarjam, da morajo države članice v skladu z nedavno Direktivo 2018/2002 obvezno sprejeti pravila o razdelitvi (glej novi člen 9b(3), ki je bil s to direktivo uveden v Direktivo 2012/27).

70 Sodišče je že razsodilo, da Direktiva 2012/27 na splošno določa okvir za zmanjšanje porabe energije, pri čemer se državam članicam prepušča izbira načina udejanjenja in imajo v zvezi s tem široko diskrecijsko pravico. Glej sodbo z dne 7. avgusta 2018, Saras Energía (C-561/16, EU:C:2018:633, točka 24 in navedena sodna praksa). Po mojem mnenju enako še toliko bolj velja za Direktivo 2006/32. Države članice so torej izbrale različne metode delitve stroškov toplotne energije glede na svoje preference in lastnosti. Glej Castellazzi, L., Analysis of Member States' rules for allocating heating, cooling and hot water costs in multi-apartment/purpose buildings supplied from collective systems – Implementation of EED Article 9(3), EUR 28630 EN, Luxembourg, Publications Office of the European Union, 2017.

92. Nazadnje, očitno v nasprotju z mnenjem N. Dimitrove,[71] obračunavanje na podlagi dejanske porabe ne pomeni, da morajo merila, ki jih izberejo države članice za razdelitev fiksnega dela računa za toplotno energijo – v obravnavanem primeru stroškov v zvezi s toploto, ki jo oddaja napeljava – čim bolj zvesto izražati dejansko porabo. Kar zadeva del računa, ki ni odvisen od odčitkov instrumentov v zasebnih prostorih, ga lahko države članice po mojem mnenju prosto razdelijo glede na merilo, ki ga štejejo za ustrezno, kot je uporabna površina (v m^2) posameznega prostora ali njegova ogrevana prostornina (v m^3). Drugače povedano, bolgarskemu zakonodajalcu ni bilo treba uporabiti merila, ki upošteva toploto, ki jo dejansko oddaja napeljava v posameznem stanovanju – tudi če se predpostavlja, da je ta podatek tehnično izmerljiv.[72]

93. Uresničevanje cilja pravila o obračunavanju na podlagi dejanske porabe, kot je določeno v členu 13(2) Direktive 2006/32 in členu 10(1) Direktive 2012/27, po mojem mnenju pomeni, da je variabilni del znaten. To je namreč bistveno za spodbujanje razvoja učinkovitega ravnanja v zvezi z energijo.

94. Skratka, menim, da te določbe državam članicam nalagajo, naj poskrbijo, da je del računa odvisen od dejanske porabe in da je ta del zadosten, da povzroči spremembe ravnanja, ki so namen teh določb.[73]

95. Iz zgoraj navedenega izhaja, da po mojem mnenju pravila, določena v energetskem zakonu in uredbi o daljinskem ogrevanju, upoštevajo zahteve na področju merjenja in obračunavanja energije iz direktiv 2006/32 in 2012/27. Na eni strani, kot poudarjata družbi EVN in Toplofikatsia Sofia, energetski zakon določa namestitev števcev porabe toplotne energije na ravni razdelilne postaje za vsako zgradbo ter individualnih števcev ali delilnikov stroškov ogrevanja v posameznem stanovanju za ogrevanje in števcev za sanitarno toplo vodo.[74] Računi vsebujejo variabilni del, ki ustreza porabi v zasebnih prostorih in ki temelji na dejanski porabi posameznega etažnega lastnika, izmerjeni s temi individualnimi števci ali ocenjeni z uporabo delilnikov, in ta variabilni del je v povprečju znaten.[75] Na drugi strani je bolgarski zakonodajalec določil pravila o razdelitvi, ki izpolnjujejo zahtevo po preglednosti iz člena 9(3) Direktive 2012/27: jasno opredeljujejo način, kako se določi energija, porabljena v zgradbi, in merila, v skladu s katerimi se zadevni stroški razdelijo na etažne lastnike.

96. Zato Sodišču predlagam, naj na prvo vprašanje za predhodno odločanje v zadevi C-708/17 odgovori, da je treba člen 13(2) Direktive 2006/32 ter člen 10(1) in Prilogo VII, točka 1.1, Direktive 2012/27 razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki določa, da se v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, del stroškov ogrevanja, uporabljenega v zgradbi, ki ustreza toploti, ki jo oddaja napeljava za ogrevanje in toplo vodo, razdeli na etažne lastnike glede na ogrevano prostornino njihovega stanovanja, ne glede na količino te toplote, ki je dejansko oddana v posameznem stanovanju.

71 Glej opombo 53 teh sklepnih predlogov.

72 Poleg tega, kot trdi družba Toplofikatsia Sofia, merilo ogrevanega prostora, ki ga je uporabil bolgarski zakonodajalec, upošteva širjenje toplote.

73 Opozarjam, da to, da Direktiva 2006/32 ne omenja izrecno možnosti sprejetja pravil o razdelitvi – v nasprotju s členom 9(3) Direktive 2012/27 – ne pomeni, da mora biti razlaga prve direktive drugačna od razlage druge direktive. Cilj pravil o obračunavanju na podlagi dejanske porabe je isti v obeh direktivah in namen tega, da je zakonodajalec dodal navedeni člen 9(3), je le razjasnitev uporabe teh pravil.

74 Glej člen 140 energetskega zakona.

75 Glej člen 145(1) energetskega zakona. Družba Toplofikatsia Sofia je na obravnavi navedla, da iz uporabe teh pravil izhaja, da v Bolgariji fiksni del računa znaša med 30 % in 70 %, odvisno od lastnosti posamezne zgradbe in zlasti od njene izolacije.

VI. Predlog

97. Ob upoštevanju vseh zgornjih ugotovitev Sodišču predlagam, naj na vprašanja za predhodno odločanje, ki sta jih postavila Rayonen sad Asenovgrad (okrožno sodišče v Asenovgradu, Bolgarija) v zadevi C-708/17 in Sofiyski rayonen sad (okrožno sodišče v Sofiji, Bolgarija) v zadevi C-725/17, odgovori:

1. Direktivo 2011/83/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2011 o pravicah potrošnikov, spremembi Direktive Sveta 93/13/EGS in Direktive 1999/44/ES Evropskega parlamenta in Sveta ter razveljavitvi Direktive Sveta 85/577/EGS in Direktive 97/7/ES Evropskega parlamenta in Sveta je treba razlagati tako, da ne nasprotuje nacionalni ureditvi, ki določa, da morajo v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, etažni lastniki prispevati k plačilu stroškov ogrevanja zgradbe, čeprav niso individualno naročili dobave daljinskega ogrevanja in čeprav ga v svojem stanovanju ne uporabljajo.

2. Člen 13(2) Direktive 2006/32/ES Evropskega parlamenta in Sveta z dne 5. aprila 2006 o učinkovitosti rabe končne energije in o energetskih storitvah ter o razveljavitvi Direktive Sveta 93/76/EGS ter člen 10(1) in Prilogo VII, točka 1.1, Direktive 2012/27/EU Evropskega parlamenta in Sveta z dne 25. oktobra 2012 o energetski učinkovitosti, spremembi direktiv 2009/125/ES in 2010/30/EU ter razveljavitvi direktiv 2004/8/ES in 2006/32/ES je treba razlagati tako, da ne nasprotujejo nacionalni ureditvi, ki določa, da se v zgradbah v etažni lastnini, oskrbovanih iz omrežja za daljinsko ogrevanje, del stroškov ogrevanja, uporabljenega v zgradbi, ki ustreza toploti, ki jo oddaja napeljava za ogrevanje in toplo vodo, razdeli na etažne lastnike glede na ogrevano prostornino njihovega stanovanja, ne glede na količino te toplote, ki je dejansko oddana v posameznem stanovanju.